

УДК 371. 811.161

Рускуліс Л. В.

ЛЕКЦІЯ ЗА СПОСОБОМ ВИКЛАДУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано поняття "форма навчання" в дидактиці та лінгводидактиці; види лекцій за способом викладу навчального матеріалу (проблемна, лекція-візуалізація, бінарна лекція, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція з аналізом конкретних ситуацій, лекція-прес-конференція та ін.), особливості добору теоретичного матеріалу до кожного з видів лекцій.

Ключові слова: форма навчання, лекція, проблемна лекція, лекція-візуалізація, бінарна лекція, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція з аналізом конкретних ситуацій, лекція-прес-конференція.

Постановка проблеми. Інноваційні процеси, що відбуваються в сучасній вишівській освіті, вимагають від викладача вибору ефективних форм навчання з метою формування професійної (фахової) компетентності майбутнього вчителя української мови, а саме: лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття, практикуми, індивідуальні заняття тощо. В основі їх вибору – мета та зміст навчальної дисципліни, рівень підготовки студента, матеріально-технічна база вищого навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковане розв'язання проблеми дослідження. Аналіз наукової літератури з педагогіки дає підстави стверджувати, що визначення поняття "форма навчання" є однією з актуальних проблем у дидактиці вищої школи (Алексюк А., Болюбаш Я., Лозова В., Нагаєв В., Курлянд З., Ортинський В., Подласий І., Сорокін Н., Товканець Г., Туркот Т., Фіцула М. та ін.). Як зазначає І. Харламов, воно немає чіткого формулювання, оскільки більшість науковців "обходять його тлумачення й обходяться звичними уявленнями про сутність цієї категорії" [14, с. 237].

За І. Подласим, Н. Сорокіним, форма навчання – це зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється в певному порядку [8; 10]. І. Харламов розширює таке визначення, наголошуючи, що форма навчання (організаційна форма навчання) – "це дидактична категорія, що означає зовнішню сторону організації навчального процесу, яка пов'язана з кількістю тих, хто навчається, часом та місцем навчання, а також порядком його здійснення" [14, с. 238]. При цьому науковець наголошує, що одна й та сама форма навчання може мати різну внутрішню модифікацію та структуру в залежності від завдань та методів навчальної роботи [14, с. 239]. В. Ортинський визначає, що форми навчання у вищій школі – це "певна структурно-організаційна та управлінська конструкція навчального заняття залежно від його дидактичних цілей, змісту й особливостей діяльності суб'єктів та об'єктів навчання [7, с. 197]. Як зауважує Н. Волкова, "форма організації навчання – це спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком; зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється у визначеному порядку і певному режимі" [4, с. 324]. На думку П. Підкасистого, форма навчання – це "конструкція відрізків, циклів процесу навчання, що реалізуються в поєднанні керуючої діяльності вчителя та керівної навчальності тих, хто навчається, щодо засвоєння певного змісту навчального матеріалу й засвоєння способів діяльності. Представляючи собою зовнішній вигляд, зовнішнє окреслення відрізків, циклів навчання, форма віддзеркалює систему їх стійких зв'язків і зв'язків компонентів усередині кожного циклу навчання, і, як дидактична категорія, позначає зовнішню сторону організації навчального процесу, яка пов'язана з кількістю тих, хто навчається, часом, місцем навчання, а також порядком його здійснення" [9, с. 253-256]. Констатуємо, що визначення П. Підкасистого є найбільш ґрунтовним та повним оскільки характеризує процес навчання зі сторони й викладача, й студента; передбачає характеристику як аудиторних форм організації навчання, так і самостійну роботу.

Дидактика вищої школи представлена різноманітними класифікаціями форм навчання у вищій школі. Так, В. Лозова пропонує поділ на: *теоретичні* (лекція, семінарське заняття, курсова робота, дипломна робота, консультація, навчальна екскурсія); *практичні* (лабораторно-практичні заняття, практикуми); *комбіновані* (педагогічна й виробнича практика); *контрольні* (колоквіум, залік, іспит) [5, с. 215]. В. Ортинський визначає такі форми: навчальні заняття (лекція, семінар, лабораторне заняття, практичне заняття, індивідуальне заняття, навчальна конференція, консультація, навчальна гра та ін.); практична підготовка; самостійна робота; контрольні заходи. [7, с. 197]. М. Фіцула до форм навчання відносить також участь студентів у науково-дослідній роботі [13, с. 116].

У сучасній лінгводидактиці вищої школи питання вибору оптимальних форм роботи у вищих навчальних закладах знаходяться в полі зору багатьох науковців. Цій проблемі приділяли увагу в своїх дослідженнях, Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Дорож, І. Дроздова, А. Нікітіна, С. Караман, Л. Кожуховська, М. Пентилюк, О. Потапенко, Т. Симоненко, Т. Товкайло, Т. Чубань та ін.

Охарактеризовані класифікації дозволили нам запропонувати таку систему форм організації навчальної діяльності у виші: а) аудиторні заняття: традиційні та інноваційні; б) навчально- та науково-

дослідницька діяльність; в) самостійна робота студентів; г) практична підготовка (педагогічна та виробнича практики); д) змішані форми навчання.

Мета статті – проаналізувати особливості лекцій за способом викладу навчального матеріалу в практиці вишів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Лекція (лат. *lectio* – читання) – форма навчання, що передбачає систематизований та логічний виклад навчального матеріалу із застосуванням засобів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів, що супроводжуються засобами наочності [2; 7]. Сучасна лекція – це сумісна діяльність викладача та студента, спрямована на передавання, сприйняття та обмін науковими фактами з дисципліни, що засвоюється, це постійний пошук оптимальних шляхів добору та виголошення інформації перед студентською молоддю.

Сьогодні в лінгводидактиці ученими запропоновано різноманітні класифікації видів лекцій. Однак найбільш прийнятною в руслі нашого дослідження є їх поділ на дві групи:

I. За дидактичними завданнями: вступна, тематична, настановча, оглядова, заключна.

II. За способом викладу навчального матеріалу лекції поділяються на: проблемна, лекція-візуалізація, бінарна лекція, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція з аналізом конкретних ситуацій, лекція-прес-конференція та ін.

Лекція з елементами проблемного навчання передбачає створення перед студентами проблемної ситуації, сприяючи розвитку теоретичного мислення, пізнавального інтересу до навчального курсу, забезпечує професійну мотивацію, корпоративність [6; 7; 12; 13].

А. Алексюк зауважує, що в ході використання проблемного викладу "відбувається стимулювання студента до того, щоб він навчився "бачити" проблему, формулювати предмет пошуку; відокремити відоме від невідомого, проаналізувавши конкретні умови й оцінивши їх; висунути гіпотезу або виробити план рішення; розробити план розв'язання проблеми, самостійно побудувати знайдений доказ; перевірити правильність дій та отриманого результату; реалізувати знайдені докази або просто зробити необхідні висновки" [1, с. 461].

У процесі підготовки проблемної ситуації на лекції, на думку С. Вітвіцької, доцільно використовувати такі прийоми: пряма постановка проблеми; проблемна завдання у вигляді питання; ознайомлення аудиторії з інформацією, яка містить суперечність; концентрація уваги студента на той факт, що необхідно пояснити, витлумачити; наголошення на факти, що викликають непорозуміння; наведення наукових доказів; постановка питання, на яке потрібно отримати відповідь [3, с. 171].

Так, під час викладу дисципліни "Сучасна українська літературна мова" з теми "Лексика сучасної української літературної мови з погляду походження" пропонуємо актуалізацію знань студентів за допомогою створення проблемної ситуації на основі тексту.

У нашій сім'ї є прекрасна традиція: щонеділі ми збираємося за обіднім столом. В гості приходить бабуся з дідусем. Вони завжди приносять пиріжки. Мама на обід готує борщ із пампушками, вареники зі шкварками, салат із овочів і різноманітні бутерброди. А потім ми п'ємо чай або каву з тортом чи тістечками.

Пропонуємо витлумачити виділені слова, визначити їх походження. Як показує досвід, студенти легко визначають власне українські слова, а ось встановити з якої мови походять слова *салат, бутерброд, чай, кава, торт, тістечко* викликає труднощі. Отже, створена проблемна ситуація вимагає роботи зі словниками, довідниками та ґрунтовного ознайомлення з теоретичним матеріалом лекції.

На основі заздалегідь підготовлених питань студентів організовується та проводиться **лекція-дискусія** [5, с. 216 – 217]. Вважаємо, що такий вид заняття сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити особисту позицію студента, формує навички доводити власні погляди на певне лінгвістичне (лінгводидактичне) явище, поглиблює знання з обговорюваної проблеми. Так, на занятті зі стилістики української мови з теми "Стилі сучасної української літературної мови" доцільно поставити дискусійне питання в сучасній лінгвістиці "Епістолярний стиль чи різновид адміністративно-канцелярського підстилю офіційно-ділового стилю". Розкриття проблеми допомагає повторити здобуті знання з сучасної української літературної мови, історії мови, методики навчання української мови; проаналізувати різноманітні думки з цього питання в мовознавстві та лінгводидактиці.

На старших курсах (III-IV), на думку науковців (В. Ортинський, Т. Туркот М. Фіцула та ін.), доцільно впроваджувати **лекцію-конференцію**, що проводиться як науково-практичне заняття за попередньо окресленою проблемою, складові якої висвітлюються студентами в підготовлених виступах. Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів обирається група опонентів та експертів, які доповнюватимуть і поглиблюватимуть інформацію доповідачів, висловлюючи критичні зауваження. В кінці лекції узагальнюються результати виступів студентів та оцінює їх діяльність. Система підготовлених та проголошених виступів сприятиме глибокому висвітленню теоретичних питань дисципліни [7; 12; 13]. У ході дослідження нами запропоновано на другому лекційному занятті з дисципліни "Сучасна українська літературна мова" провести лекцію-конференцію на тему "Мова – чинник ідентифікації народу", на яку винести наступні питання":

1. Сучасна мовна ситуація на території України.
2. Мовленнєвий етикет українців.
3. Особливості гендерного спілкування.
4. Спілкування в соціальних мережах: позитивні й негативні риси.
5. Культура мовлення молоді як показник розвитку суспільства.

Такий вид лекції, як ми переконалися, стимулює глибоко проаналізувати літературу з теми, вибудувати систему доповідей, що дозволяє різносторонньо розкрити актуальні лінгвістичні (лінгводидактичні) проблеми.

Нам імпонує думка науковців щодо ефективності впровадження в навчальний процес *лекцій з запланованими помилками*, яка розвиває в студентів уміння аналізувати професійні ситуації. Постаючи в ролі експертів, опонентів, рецензентів, вони знаходять неправильну або неточну інформацію [7; 12; 13]. Методика проведення такої лекції передбачає визначенням та ознайомленням студентів із тими помилками, які буде допущено викладачем (змістового, методичного, поведінкового характеру). Завдання студента – фіксувати їх, щоб у подальшому провести аналіз.

Такий вид лекції знайшов утілення в процесі проведення лекції на тему "Культура мовлення", де замість терміну "мовлення" використано термін "мова".

Із часу виникнення науки про мову можна говорити й про складову частину мовознавства – культуру мови. Адже створюючи словники, граматики, тлумачення текстів, завжди доводиться добирати, оцінювати, класифікувати мовні факти. А узагальнені в лінгвістичних працях, вони сприяли усталенню, поширенню тих чи інших норм, їх кодифікації. Культура мови як галузь мовознавства оформилася в системі лінгвістичних дисциплін як власне практичний курс у 50-60 роки ХХ століття.

Над питанням культури мови працювали українські вчені, методисти Н. Бабич, О. Біляєв, Д. Ганич, М. Жовтобрюх, С. Єрмоленко, А. Коваль, М. Пентиліюк, М. Пилинський, І. Синиця, Є. Чак та інші; серед російських науковців можна назвати Б. Головіна, В. Костомарова, Л. Щербу, С. Обронського, Л. Скворцова, В. Чернишова та ін.

Студентам пропонується самостійно визначити, чи правильно охарактеризовано поняття "культура мови", думку обґрунтувати. Після їх роздумів пропонуємо пояснення науковців:

Сучасне мовознавство чітко розрізняє поняття "культура мови" і "культура мовлення". Якщо йдеться про наукову дисципліну, завданням якої є вдосконалення літературної мови як засобу культури, про зіставлення різних жанрів і форм висловлювань, про мовне життя суспільства і тенденції його розвитку, тобто про те, що у поширених дефініціях називають об'єктивно-історичним аспектом, – тоді є підстави вживати термін "культура мови".

Науковці виділяють також *бінарну лекцію* – лекцію, що є продовженням проблемного викладу матеріалу в діалозі двох викладачів, які виголошують лекцію за однією і тією ж темою, але є, наприклад, представниками різних наукових шкіл, кафедр або теоретиком і практиком. Методика організації та проведення такої лекції досить складна, оскільки передбачає ґрунтовне обговорення теоретичних положень викладачами, володіння ними комунікативною й загальною культурою, готовність до імпровізації. Перевагами такої лекції є актуалізація наявних у студентів знань, необхідних для розуміння діалогу та участі в ньому; створення проблемної ситуації, розгортання системи доказів тощо. Наявність різних точок зору сприяє знаходити відповіді на спірні питання в процесі побудови діалогу, формулювати власну точку зору на певне явища [5; 12; 13].

Такий вид лекції впроваджуємо для читання курсів "Методика навчання мови" та "Історія мови" (тема лекції: "Методика вивчення різних видів ділових паперів (адреса, лист, оголошення, розписка, доручення, заява, протокол, звіт, автобіографія тощо)" та "Писемна мова Київської Русі", "Методика навчання української мови" та "Педагогіка" (тема лекції "Загальнодидактичні та власне методичні принципи навчання української мови"), "Методика навчання української мови" та "Психологія" ("Психолінгвістичні чинники навчання української мови") тощо.

Пропонуємо фрагмент бінарної лекції.

Тема лекції: Методика вивчення іменника.

Студенти повинні знати: лінгвістичні та психолого-педагогічні особливості вивчення іменника в шкільному курсі мови,

Студенти повинні вміти: аналізувати наукову та науково-методичні джерела з теми, чинну програму з української мови та діючі підручники, розробляти систему вправ та складати конспект уроку.

Питання для обговорення

1. Лінгвістичні основи вивчення іменника з історичними коментарями ("Сучасна українська літературна мова", "Загальне мовознавство", "Історія мови").
2. Психологічні чинники засвоєння іменника в 6 класі ("Вікова психологія").
3. Дидактичні засади вивчення іменника: специфічні методи та прийоми, засоби навчання ("Методика навчання української мови", "Педагогіка").
4. Труднощі під час вивчення іменника ("Методика навчання української мови").

На наше переконання, такий вид лекції допоможе упроваджувати інтегративне навчання в процес підготовки майбутнього вчителя української мови, сприятиме майбутньому фахівцеві узагальнити власні знання з певного кола дисциплін.

Нам імпонує думка науковців щодо доцільності застосування в навчальному процесі *лекцій з аналізом конкретних ситуацій*, у якій пропонується для аналізу ситуація подається у вигляді усного опису, фрагменту фільму, відеозапису тощо, які містять достатній обсяг інформації для оцінки й обговорення певного явища [3, с.170]. Зокрема, вважаємо використання такого виду лекції є виправданим під час читання дисциплін "Методика навчання української мови" та "Педагогіка", оскільки аналізуються певні професійні питання, "Культура мовлення", "Стилістика української мови" тощо, оскільки дозволить охарактеризувати окремі питання культуромовної підготовки майбутнього фахівця.

Глибокий аналіз лінгводидактичної літератури, власний досвід роботи у ВНЗ дає можливість стверджувати про важливість виділення *лекцій-візуалізації*. Читання такої лекції супроводжується коментування візуальних, матеріалів, на яких поряд із текстом використовуються зображення: схеми, діаграми, малюнки, фотографії, відеоматеріали тощо. В. Лозова наголошує, що такий вид лекції виник як результат пошуку нових можливостей реалізації принципу наочності, який "не тільки сприяє більш успішному сприйняттю і запам'ятовуванню навчального матеріалу, але й дозволяє глибше проникнути в сутність явищ, що пізнаються" [3, с. 216-217]. Однак ми вважаємо, що кожен із проаналізованих нами видів лекцій обов'язково повинен включати елементи презентації, мультимедії, кіно, аудіо- й відео засоби, що сприяють зацікавленню студентської аудиторії і є необхідним на часі інтенсивного розвитку інформатизації суспільства. На основі аналізу нормативних документів щодо організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, лінгводидактичної літератури, нами запропоновано фрагмент робочої програми з дисципліни "Методика навчання української мови", із вказівкою на види лекцій, що можна впроваджувати в процес викладання курсу.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Вид лекції
МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ		
ТЕМА 1. Методика української мови як наука і навчальна дисципліна		
1.	Методика української мови як наука і навчальна дисципліна. Значення методики для викладання української мови в школі. Концепції мовної освіти та їх роль у її стандартизації.	<i>За дидактичним завданням:</i> вступна лекція; <i>За способом викладу:</i> проблемна лекція з елементами візуалізації
ТЕМА 5. Урок як основна форма організації навчання		
1.	Урок української мови – основна форма організації навчально-виховного процесу. Основні вимоги до сучасного уроку української мови на сучасному етапі. Мета і зміст уроку: правильне співвідношення між теорією і практикою на уроці мови, організація навчальної діяльності учнів, значення системи завдань і вправ для вироблення комунікативних умінь; виховна спрямованість уроків мови.	<i>За дидактичним завданням:</i> тематична лекція <i>За способом викладу:</i> проблемна лекція з елементами візуалізації
2.	Проблема типології уроків: загальнодидактична типологія і типи уроків з мови з урахуванням специфіки предмета. Типи уроків за метою проведення.	<i>За дидактичним завданням:</i> тематична лекція <i>За способом викладу:</i> I частина – бінарна лекція (спільно з викладачем курсу "Педагогіка"); лекція – прес-конференція з елементами візуалізації II частина – проблемна лекція з елементами візуалізації
3.	Структура уроку мови, основні її компоненти. Методичні вимоги до окремих етапів уроків різних типів: повідомлення теми й мети уроку, мотивація навчальних завдань, перевірка вивченого, актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів, вивчення нового матеріалу, закріплення вивченого, підбиття підсумків уроку, домашнє завдання.	<i>За дидактичним завданням:</i> тематична лекція <i>За способом викладу:</i> проблемна лекція, бінарна лекція з елементами візуалізації
4.	Особливості технології основних типів уроку: урок вивчення нового матеріалу; урок закріплення знань, умінь і навичок; урок перевірки й обліку набутих знань і вмінь; урок аналізу контрольних робіт; урок узагальнення й систематизації; урок повторення теми, розділу; урок розвитку комунікативних умінь і навичок;	<i>За дидактичним завданням:</i> тематична лекція <i>За способом викладу:</i> проблемна лекція з елементами візуалізації
5.	Нестандартні форми проведення уроку. Нетрадиційний урок. Характеристика інтегрованих уроків, уроків-лекцій, уроків-семінарів, уроків-заліків та ін. Роль дидактичної гри в опануванні української мови. Вимоги до нетрадиційних уроків. Модульна систем уроків, її значення для вивчення теми (розділу).	<i>За дидактичним завданням:</i> тематична лекція <i>За способом викладу:</i> лекція – прес-конференція з елементами візуалізації

№ з/п	Назва теми	Вид лекції
ТЕМА 6. Актуальні проблеми методичної науки		
1.	Передовий досвід та використання методичної спадщини минулого, дані наукових досліджень у галузі методики навчання мови, мовознавства, педагогіки, психології. Рідна мова – основа духовного та інтелектуального розвитку особистості. Мовна особистість учня середньої школи. Специфічні методи та прийоми навчання української мови. Особливості технології уроків.	<i>За дидактичним завданням:</i> підсумкова лекція <i>За способом викладу:</i> лекція – прес-конференція з елементами візуалізації; лекція з аналізом конкретних ситуацій з елементами візуалізації

Запропоновані види лекцій сприятимуть, на нашу думку, обрати найбільш ефективний шлях викладу навчального матеріалу, урізноманітнять способи проведення занять. Це сприятиме зацікавленню студентів не лише відвідувати лекції викладача, а й брати активну участь в обговоренні наріжних питань, вести дискусію, готувати власну інформаційну продукцію.

Слід зазначити, що специфічними особливостями характеризується лекція з методики мови а саме: аналіз лінгвістичних та психолінгвістичних основ методичного явища; чітке визначення принципів навчання часткових методик (фонетика, лексика, словотвір, граматики, стилістика); удосконалення змісту лекцій із методики відповідно до концепції та стандартів мовної освіти; зміст курсу методики рідної мови має тісно переплітатися з етнолінгвістикою, українознавством, антропологічною лінгвістикою; тлумачення лінгвометодичних явищ має враховувати вимоги культурологічного, аксіологічного, ноосферного, синтезованого, духовно-інтуїтивного підходів; усі лекції повинні містити елементи проблемності, активізації пізнавальної діяльності студентів; слід посилювати, враховуючи зміст та завдання цього курсу, практичну спрямованість занять [11, с 253].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, лекції у вищій школі відводиться одна з провідних ролей: вона сприяє формуванню поглядів та переконань студентської молоді щодо прослуханої інформації; знайомить із найновішими науковими досягненнями з дисципліни; окреслює шляхи розв'язання проблемних завдань; розвиває критичне мислення, уміння аналізувати та синтезувати навчальний матеріал; спрямовує на самостійне вивчення окремих питань теми.

Використані джерела

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підр. – К.: Либідь, 1998. – 461 с.
2. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : Навч. посіб. для слух. закл. підвищ. / Болюбаш Я. Я. – К. : ВВП "КОМПАС", 1997. – с. 11
3. Вітвицька С. С. Онови педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. – 2-ге вид./ Світлана Сергіївна Вітвицька. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 171 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. / Волкова Наталія Павлівна. – К. : Академвидав, 2007. – 324 с.
5. Лекції з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / За ред. В. І. Лозової – Харків: ОВС, 2006. – 215 с.
6. Нагаєв В.М. Методика викладання вищої школи: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 58 с.
7. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009, с. 197
8. Педагогіка: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Ю. К. Бабанский, В. А. Слостенин, Н. А. Слостенин, Н. А. Сорокин и др.; Под ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Просвещение, 1988. – с. 419;
9. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. – М.: Наука, 1980, с. 253-256
10. Подласый И. П. Педагогіка. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: в 2 кн. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – с. 519
11. Потапенко О. І. Лінгводидактика (курс лекцій) : Навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закладів / О. І. Потапенко, Л. П. Кожуховська, Т. І. Товкайло, Т. В. Чубань. – К. : Міленіум, 2005. – 253 с.
12. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 201 с.

13. Фіцула М. М. Пед. вищ. шк.: Навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 116 с.
 14. Харламов И. Ф. Педагогика : Учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. / Харламов Иван Федорович – М. : Высш. шк., 1990. – 237 с.

Ruskulis L.

**LECTURE OF PRESENTATION
 OF EDUCATIONAL MATERIAL IN TRAINING OF FUTURE TEACHER
 OF UKRAINIAN LANGUAGE**

The article analyzes the concept of "form of education" in didactics and linguodidactics; determined that this definition is one of the urgent problems in didactics of higher education, there is no clear statement, because the most scientists ignore its interpretation and use familiar idea of the essence in this category. Scientists determined that the form of training is the coordinated activities of teacher and student, which is related to the number of students, time and place of study, as well as the procedure for its implementation. Didactics of higher school presented various classifications of learning in high school, which allowed us to offer a system of forms of educational activities at the university: a) classroom instruction: traditional and innovative; b) the educational and scientific and research activities; c) the independent work of students; d) practical training (teaching practice and production); d) blended learning.

The lecture is the studies, providing a systematic and logical presentation of educational material with the use of tools and techniques to enhance the cognitive activity of students, accompanied by visualization tools. However, the most acceptable in the mainstream of our study is their division into two groups: a) for the didactic objectives: introduction, content, prescriptive, survey, final; b) according to the method of presentation of educational material lectures divided into: problem, lecture-visualization, binary lecture, lecture with premeditated errors lecture with analysis of specific situations, lecture-press-conference and others. Proposed types of lectures will help, in our opinion, to choose the most effective way of presentation of educational material, diversify ways of conducting classes. This will facilitate to interest students not only attend lectures teacher, but also participate in the discussion of the crucial issues to debate, prepare your own information products. Lectures in high school play a leading role: it forms the views and opinions of students according to the listened information; introduces the latest scientific advances in the discipline; outlines solutions to problem tasks; developing critical thinking, the ability to analyze and synthesize learning material; directs independent study of specific issues of the topic.

Key words: *form of education, lecture, problem lecture, lecture-visualization, binary lecture, lecture with premeditated errors, lecture with the analysis of specific situations, lecture-press-conference.*

Стаття надійшла до редакції 18.05.2016 р.